

A study on the life satisfaction, resilience, depression, anxiety, and stress levels of LGBT+ individuals according to parental acceptance and life skills

LGBT+ bireylerin yaşam doyumu, psikolojik sağlamlık, depresyon, anksiyete ve stres düzeylerinin ebeveyn kabulüne ve yaşam becerilerine göre incelenmesi¹

**Fulya Yüksel Şahin²
Düşüm Başar Gençer³**

Abstract

This study **aims** to examine the life satisfaction, resilience, depression, anxiety, and stress levels of LGBT+ individuals significantly differ according to being LGBT+, levels of parental acceptance and life skills. 171 LGBT+ individuals who live in different cities in Turkey and over 18 years. participated in the study. “The Life Satisfaction Scale”, “The Brief Resilience Scale”, “Depression, Anxiety and Stress Scale (DASS)”, “Turkish adaptation of the Adult Parental Acceptance-Rejection Questionnaire Short Form”, “Life Skills Scale”, and a “Personal Information Form” were used to collect the study data. MANOVA-Wilks Lambda(λ) was utilized for data analysis. The study **results** revealed that LGBT+ individuals’ life satisfaction, resilience, depression, anxiety, and stress levels significantly differ according to being LGBT+, life skills, parental acceptance, economic income and education level. LGBT+ individuals with higher mother and father acceptance have higher life satisfaction and psychological resilience; depression, anxiety and

Özet

Araştırmanın **amacı** LGBT+ bireylerin yaşam doyumu, psikolojik sağlamlık, depresyon, anksiyete ve stres düzeylerinin LGBT+ olmaya, ebeveyn kabulüne ve yaşam becerilerine göre incelenmesidir. Araştırmada ilişkisel tarama **yöntemi** kullanılmıştır. Katılımcı grubuna ulaşmada kartopu ve amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya, Türkiye’nin farklı illerinde yaşayan ve 18 yaşından büyük 171 LGBT+ gönüllüsü katılmıştır. Araştırmada verileri elde etmek için “Yaşam Doyumu Ölçeği”, “Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği”, “Depresyon, Anksiyete ve Stres Ölçeği”, “Yetişkin Ebeveyn Kabul-Reddi Ölçeği (Kısa Form)”, “Yaşam Becerileri Ölçeği” ve “Kişisel Bilgiler Formu” kullanılmıştır. Verilerin analizinde, MANOVA-Wilks Lambda (λ) Testinden yararlanılmıştır. **Bulgular** ışığında, LGBT+ bireylerin yaşam doyumu, psikolojik sağlamlık, depresyon, anksiyete ve stres düzeyleri LGBT+ olmalarına, ebeveyn kabulüne ve yaşam becerilerine göre anlamlı farklılık göstermiştir. Anne ve baba kabulü

¹ Bu makale Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Tezli Yüksek Lisans Programı Yüksek Lisans tezinden hazırlanmıştır.

² Prof. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı, fusahin@yildiz.edu.tr

 Orcid ID: [0000-0003-3454-2142](https://orcid.org/0000-0003-3454-2142)

³ Uzman Psikolojik Danışman, Yıldız Teknik Üniversitesi, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı, dusumbasar@gmail.com Orcid ID: [0000-0001-8307-3245](https://orcid.org/0000-0001-8307-3245)

stress levels were lower. LGBT+ individuals with high life skills have higher levels of life satisfaction and psychological resilience; depression, anxiety and stress levels were found lower, too. LGBT+ individuals with high economic income have the highest level of life satisfaction and psychological resilience. Depression, anxiety and stress levels of LGBT+ individuals with low economic income were the highest. The life satisfaction level of individuals with a postgraduate education level was the highest, and the level of high school graduates was the lowest. The psychological resilience level of individuals with secondary education level was the highest, and the level of high school graduates was the lowest. Individuals with primary school education had the highest depression level, while postgraduate graduates had the lowest. The anxiety level of the individuals with secondary education level was the highest, and the postgraduate graduates had the lowest. The anxiety level of individuals with secondary education level was the highest, and the level of primary school graduates was the lowest. The **findings** of the study have been discussed with relevant literature and suggestions have been offered.

Keywords: LGBT+, DASS, Life satisfaction, Psychological resiliency, Parental acceptance, Life Skills.

(Extended English summary is at the end of this document)

yüksek olan LGBT+ bireylerin yaşam doyumu ve psikolojik sağlamlık düzeyi daha yüksek; depresyon, anksiyete ve stres düzeyi daha düşük bulunmuştur. Yaşam becerileri yüksek olan LGBT+ bireylerin yaşam doyumu düzeyi ve psikolojik sağlamlık düzeyi daha yüksek; depresyon, anksiyete ve stres düzeyleri daha düşük bulunmuştur. Ekonomik geliri yüksek olan LGBT+ bireylerin yaşam doyumu ve psikolojik sağlamlık düzeyi en yüksek çıkmıştır. Ekonomik geliri düşük olan LGBT+ bireylerin depresyon, anksiyete ve stres düzeyleri en yüksek çıkmıştır. Eğitim düzeyi lisansüstü olan bireylerin yaşam doyumu düzeyi en yüksek, lise mezunlarının en düşük çıkmıştır. Eğitim düzeyi ortaokul olan bireylerin psikolojik sağlamlık düzeyi en yüksek, lise mezunlarının en düşük çıkmıştır. Eğitim düzeyi ilkokul olan bireylerin depresyon düzeyi en yüksek, lisansüstü mezunlarının en düşük çıkmıştır. Eğitim düzeyi ortaokul olan bireylerin anksiyete düzeyi en yüksek, lisansüstü mezunlarının en düşük çıkmıştır. Eğitim düzeyi ortaokul olan bireylerin anksiyete düzeyi en yüksek, ilkokul mezunlarının en düşük çıkmıştır. **Sonuç** olarak, araştırmanın bulguları ilgili alanyazın ışığında tartışılmış ve öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: LGBT+, DASÖ, Yaşam Doyumu, Psikolojik Sağlamlık, Ebeveyn kabulü, Yaşam Becerileri.

Giriş

Son yirmi yılda ülkemizde lezbiyen, gey, biseksüel, transların ve diğer birçok cinsel azınlığın (LGBT+) yaşamları ve sorunları hakkında bilimsel farkındalığın artmaya başlamasıyla LGBT+ bireyler hakkında yapılan araştırmalarda artış gözlenirse de LGBT+ ve kuir (queer) hakkında yapılan tanımlamalar halen tam olarak netliğe kavuşmamıştır (Çırakoglu, 2006; Ördek, 2014; Düruşt & Çağlar, 2015; Erdoğan & Köten, 2015; Korkmaz & Unal, 2015; Eslen-Ziya & Koc, 2016; Russell & Fish, 2016; Sarac, & Toprak, 2017; Cesur- Kılıçarslan & Işık, 2017; Çelik, vd., 2017; Evrensel, 2019). Geçmiş araştırmalar ve tanımlar kesin sonuçlardan ziyade LGBT+ bireylerin yaşam tarzına ve yaşadıkları sorunlara dair keşifler içermektedir. Üstelik bu keşifler, yıllar içerisinde değişiklik gösterebileceği gibi günden güne yeni tanımlar ve ifadeler oluşabilmektedir. Bir şemsiye ifade olan LGBT+ terimi, içerisinde cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği barındıran, lezbiyen, gey, biseksüel, trans ve kuir (queer); cinsel azınlıklar olarak anılan grup ve kimliklerin tümünü kapsamak için kullanılır (Evrensel, 2019). Lezbiyen terimi, kadın eşcinseller için; gey terimi erkek eşcinseller için; biseksüel terimi hem kendi cinsiyetinde hem de diğer cinsiyetteki bireylere duygusal, romantik cinsel yönelim içinde olan kadın

veya erkekleri tanımlar (Yalçınoğlu & Önal, 2014). LGBT+ harflerinin içinde bulunan T harfi trans terimi yerine kullanılır. Trans terimi, bir bireyin biyolojik/atanmış cinsiyetinden farklı bir cinsiyet kimliğine sahip olduğunu hissetmesidir (Meier & Labuski, 2013). LGBT+ şemsiye terimi içerisinde yer alan Q harfi zaman zaman LGBTQ+ olarak kullanılırken, zaman zaman + olarak yer alan ifadenin içerisinde kendine yer bulabilir. Q harfi bazen cinsel yönelimini veya cinsiyet kimliğini sorgulayan birini tanımlayan “Questioning” ismiyle kullanılırken bazen de daha kapsamlı bir terim olan Kuir (queer) yerine kullanılır (The Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender Community Center, 2021). Yukarıda tanımlanan tüm ifadeler heteroseksüelliğin dışında yer alır. LGBT bireyler heteroseksüelliğin norm olarak kabul edilmesinden ve toplumsal olarak kabul gören heteroseksüel cinsiyet normlarından farklı olmaları nedeniyle ötekileştirilen bir sosyal statüyü paylaşmaktadırlar (IOM- Institute of Medicine, 2011). Toplumun çoğunluğunun benimsediği değer yargılarını barındırmadıkları için aileleri, akrabaları ve diğer toplumsal gruplar tarafından damgalanma, sosyal olarak engellenme ve önyargı gibi olumsuzluklar yaşamaları onlarda ortak bir stres maruziyeti yaratmaktadır (Bouris vd., 2015; Soner & Avcı, 2019). LGBT+ bireylerin yaşadığı depresyon, anksiyete ve stres gibi ruh sağlığı sorunları, toplumsal önyargı ve ayrımcılığın ürettiği olumsuz sosyal koşulların bir sonucudur (Meyer, 2003). Çünkü literatürde cinsel yönelim ile depresyon arasında doğrudan bir ilişki olmadığı belirtilmektedir. Ancak, cinsel yönelim aileden kabul görmemeye, sosyal dışlanmaya, mikroagresyona, psikolojik ve/veya fiziksel şiddete maruziyete; kişinin vatandaşlık ve insan haklarını kullanamamasına ve izole bir yaşam sürmesine sebep olabilmektedir. Depresyon ile cinsel yönelim arasındaki ilişki yukarıdaki faktörlere dayanmaktadır (Office of Disease Prevention and Health Promotion, 2016). Bu durumun nedenlerinden birisi de LGBT bireylerin tarihsel süreçte toplum tarafından marjinalleştirilmeleri ve azınlık grubunun parçası olmalarıyla birlikte birçok stres faktörüyle karşı karşıya kalmış olmalarından kaynaklanmaktadır (Puckett vd., 2016). Önyargı ve ayrımcılık meydana geldiğinden, LGBT bireyler homofobik bir sosyal çevrede yaşamaya sürekli olarak yeniden uyum sağlamak zorunda kalmaktadırlar (Alessi, 2014). Bu uyumdaki zorlanmalar bireylerde depresyon, anksiyete ve stres tepkilerini ortaya çıkabilmektedir. Özellikle LGBT bireylerin ayrımcılığa maruz kalmaları ve LGBT kimliklerini gizlemek zorunda hissetmeleri, diğer kesimlere kıyasla önemli düzeyde stres ve anksiyeteye neden olmaktadır (Savage & Barringer, 2021).

Depresyon, stress ve anksiyete gibi etkilerin dışında ve bunlarla ilişkili olarak cinsel yönelimi ya da cinsiyet kimliği sebebiyle maruz kalınan ayrımcılığın sözel, psikolojik ve/veya fiziksel şiddet olarak ortaya çıkma oranının da oldukça yüksek olduğu bilinmektedir. Cinsel azınlık gruplarının şiddete maruz kalma olasılıklarının heteroseksüellere kıyasla neredeyse dört kat daha fazla olduğu bilinmektedir (Flores vd., 2020). Özellikle, cinsel yönelimi ya da cinsiyet kimliği nedeniyle şiddetin bir ya da birden çok türüne maruz kalan kişiler, herhangi bir sebebe dayandırılmadan uygulanan şiddete maruz kalanlara kıyasla daha yüksek oranda depresyon, anksiyete bozukluğu, travma sonrası stres bozukluğu gibi ruh sağlığı sorunları yaşamakta ve intihar eğilimi göstermektedirler (Güdül & Çolak, 2018; Kanuika, vd., 2019). Fredriksen-Goldsen ve diğerleri (2013), LGBT topluluğundaki bireylerin depresyon oranlarının heteroseksüellere kıyasla iki ya da üç kat daha yüksek olabileceğini göstermişlerdir. Lezbiyen, gey ve biseksüel (LGB) bireylerin kaygı bozuklukları sıklığının da heteroseksüel bireylere göre daha yüksek olduğunu göstermektedir (Cochran & Mays, 2000; Gilman vd., 2001; Sandfort vd., 2001; Cochran vd., 2003).

Yukarıda sayılan ve ruh sağlığını olumsuz yönde etkileyen tüm sorunlar üzerinde olumlu etkisi bulunan bir kavram olan psikolojik sağlamlık kişinin hayatının belli aşamalarında ya da stresli ve riskli durumlar esnasında bu zorluklarla olumlu bir biçimde uyum sağlayabilmesi ve zorlukların ardından hayata devam etme sürecidir (Doğan, 2015; Masten, 2014; Rutter, 1990; Tugade vd., 2004). Tüm olumsuz yaşantılar ve duygulanım yanında, psikolojik sağlamlık ve yaşam doyumu LGBT+ bireylerin ruh sağlığı için pozitif bir öneme sahiptir. Psikolojik sağlamlığın LGBT+ üniversite öğrencilerinde ruh sağlığını iyileştirdiği ve onları ayrımcılığın olumsuz etkilerinden koruduğu kısmi ölçüde doğrulanmıştır (Woodford vd., 2018). Yine de sık sık riskli ve stresli durumlarla mücadele

halinde olan LGBTQ+'ların psikolojik sağlamlığı hayatlarına ne ölçüde taşıdığı daha çok araştırılmasını gerektirmektedir (Schmitz & Tyler, 2018; Woodford vd., 2018).

Ruh sağlığı üzerinde olumlu etkisi olan kavramlardan bir diğeri olan yaşam doyumu, bireylerin hayata nasıl baktıklarını, hayattan talep ettiklerinin karşılama düzeylerini ifade eden psikolojik bir kavramdır (Tümlü & Receptoğlu, 2013). Yaşam doyumu kişilerin kendi hayatlarına dair bilişsel yargılarını bir öz değerlendirme süzgecinden geçerek hayattan memnuniyetlerinin pozitif yönde gelişimini ifade eder (Bradford & Catalpa, 2018). Yaşam doyumu, LGBT+ bireyler üzerinde de olumlu etkilere sahiptir. Cinsel yönelimlerinden daha memnun olan, cinsel yönelimini keşfettikten sonra daha az içsel çatışma ve daha az reddedilme bildiren gey erkeklerin yaşam doyumları daha yüksek bulunmuştur (Dominguez-Fuentes vd., 2012). Özellikle, aileleri tarafından kabul görmeyen LGB bireylerin kendilik algısı ve kendini kabul etmesi üzerinden dolaylı olarak yaşam doyumunu etkileyebileceği düşünülmektedir (Shilo & Savaya, 2011).

Ebeveynler tarafından kabul görmek yaşam doyumunu etkileyebileceği gibi, LGBT+ bireylerin dışlanma sonucunda yaşadıkları depresyon, anksiyete ve stres üzerinde de etkili olabilir. Ebeveyn kabulü, ebeveynlerin, çocuklarına karşı sevgilerini ve şefkatlerini fiziksel ve sözel olarak göstermeleridir. LGBT+ bireylerin de tüm bireyler gibi ve belki de daha çok bu sevgiye ve şefkate ihtiyaçları vardır. Çocuklarını Kabul eden ebeveynler fiziksel olarak çocuklarını okşarlar, kucaklarlar, onları öperler ve okşarlar. Sözel olarak da çocuklarına onun hakkında güzel sözler söylerler, onları överler (Rohner, 1980). Yüksek düzeyde aile kabulü bildiren LGB genç yetişkinler, pozitif uyum, benlik saygısı, sosyal destek ve genel sağlık ile ilgili ölçümlerin hepsinde, yüksek aile kabulü bildirmeyenlere göre daha yüksek puan almıştır. Bunun yanında, düşük düzeyde aile kabulü bildiren LGB genç yetişkinler, depresyon, madde kullanımı, intihar düşüncesi ve girişimleri açısından anlamlı ölçüde daha kötü bir durum sergilemişlerdir (Ryan vd., 2010). Latin LGBT gençlerinin, heteroseksüel emsallerine kıyasla daha çok ebeveyn desteği aradıklarını ve bu destek karşılama durumunda da depresif belirtilerinin arttığı bulunmuştur (Gillig vd., 2020). Ebeveyn kabulüne yönelik araştırmalar, cinsel azınlıkta bulunan gençlerin sadece üçte birinin ebeveynlerinden kabul gördüğünü bildirdiklerini göstermektedir.

Ebeveynleri tarafından kabul görmediği bildirilen üçte iki LGBT+ bireyleri ise çaresizce ruh sağlığı sorunları yaşamaya itmeye engel olacak bir başka kavram ise yaşam becerileri olabilir. Bireylerin günlük yaşamın talepleri ve zorluklarıyla etkili bir şekilde başa çıkmalarını sağlayan uyarlanabilir ve olumlu davranış becerileri olarak tanımlanan yaşam becerileri, sağlıklı başa çıkma stratejilerinden biridir (WHO, 1997). Bireylere kendi hayatlarının kontrolünü alma imkânı sunan yaşam becerileri uygulanabilir olduğu kadar öğrenilebilir olması sebebiyle de önemlidir. Psikolojik sağlamlığı geliştirmeye destek olması bakımından da yaşam becerilerine sahip olmak oldukça önemlidir (Gizir, 2007). Yaşam becerileri eğitiminin başa çıkma stratejilerinin güçlendirilmesi, kendine güven ve duygusal zekâ geliştirmede önemli bir rol oynadığı bilinmektedir (Prajapati vd., 2017). Yaşadıkları stres faktörüne karşı kaçınmacı başa çıkma stratejilerinden biri sayılan maddenin kötüye kullanımına başvuran LGBT+ ergenlerin daha sağlıklı başa çıkma stratejileri uygulayanlara kıyasla daha fazla stres, daha düşük benlik saygısı ve yaşam doyumu ile daha düşük eğitim kazanımı yaşadıkları bilinmektedir (Felner vd., 2020).

Geçmiş araştırmalar, LGBT+ bireylerin maruz kaldıkları dışlanmanın, zorbalığın, ötekileştirmenin ve ayrımcılığın ruh sağlığı üzerindeki etkilerini açıklamıştır. Bu araştırma LGBT+ bireylerin maruz kaldıklarından ziyade yaşam doyumlarını ve psikolojik sağlamlıklarını, toplumsal ölçekte yaşadıkları sonucunda ortaya çıkabilecek depresyonu, anksiyeteyi ve stresi ebeveyn kabulü ve yaşam becerilerine göre incelemeyi amaçlamaktadır. LGBT+ bireylerin yaşadıkları zorlu durumların ruh sağlığı üzerindeki olumsuz etkilerinden kurtulmanın yollarını nasıl bulabileceğine odaklanmaktadır. Bu nedenle bu araştırmada yaşam doyumu, psikolojik sağlamlık, depresyon, anksiyete ve stres ebeveyn kabulü ve yaşam becerileri üzerinden incelenmiştir. Alanyazında LGBT+ örnekleminde bu değişkenlerin incelendiği bir başka araştırmaya rastlanmamıştır. Bu araştırmanın amacı, LGBT+ bireylerin yaşam doyumu, psikolojik sağlamlık, depresyon, anksiyete ve stres

düzeylerinin LGBT+ olmaya, eğitim düzeyine, ekonomik gelir düzeyine, ebeveyn kabulüne ve yaşam becerilerine göre incelenmesini amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırma, LGBT+'ların yaşam doyumlarının, psikolojik sağlamlıklarının, depresyon, anksiyete ve stres düzeylerinin, ebeveyn kabulü, yaşam becerileri, ekonomik gelir ve eğitim düzeyi değişkenlerine göre incelenmesini amaçlayan tarama modelinde betimsel bir araştırmadır.

Çalışma Grubu

Çalışma grubuna ulaşmada kartopu ve amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Evreni oluşturan birimlere erişmenin zor olduğu veya evren hakkında bilgilerin eksik olduğu durumlarda kartopu örneklemeden yararlanılabilir. Ülkemizde LGBT+ bireylerle yapılan araştırmaların az ve LGBT+ bireylere ulaşmanın zor olması sebebiyle bu araştırmada kartopu örnekleme tekniği kullanılmıştır (Erikli & Bayat, 2019). Araştırmaya, Türkiye'nin farklı illerinde yaşayan ve 18 yaşından büyük 171 kişi gönüllü olarak katılmıştır. Ölçekler uygulanmadan önce araştırmacılar, araştırmanın amacı ve veri toplama araçları hakkında katılımcıları bilgilendirmişlerdir. Katılımcılardan "Bilgilendirilmiş Onay Formu" ile onayları alınmıştır. Katılımcılar gönüllü olarak araştırmaya katılmışlardır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada gerekli verileri elde etmek için "Yaşam Doyumu Ölçeği (YDÖ)", "Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (KPSÖ)", "Depresyon, Anksiyete ve Stres Ölçeği (DASÖ)", "Yetişkin Ebeveyn Kabul-Reddi Ölçeği Kısa Formu (EKRO)", "Yaşam Becerileri Ölçeği (YBÖ)" ve "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Bu ölçekleri kullanabilmek için ilgili ölçekleri geliştiren, geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını yapmış olan ilgili kişilerden e-posta yolu ile izin alınmıştır. Ayrıca katılımcılara "Bilgilendirilmiş Onay Formu" da uygulanmıştır.

Yaşam Doyumu Ölçeği (YDÖ): Diener, Emmons, Larsen ve Griffin (1985) tarafından geliştirilen "Yaşam Doyumu Ölçeği"nin (YDÖ) Türkçe'ye uyarlanması Dağlı ve Baysal (2016) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Ölçeğin geçerlik çalışması için faktör analizi yapılmıştır. Yapılan faktör analizi sonuçları, ölçeğin tek faktörlü bir yapı gösterdiğini ve 5 maddeden oluştuğunu ortaya koymuştur. Ölçeğin güvenilirlik çalışması için yapılmış olan Cronbach Alpha iç tutarlık kat sayısı .88 ve test- tekrar test güvenilirliği ise .97 olarak saptanmıştır.

Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (KPSÖ): Bireylerin psikolojik sağlamlığını ölçebilmek amacıyla Smith ve arkadaşları (2008) tarafından geliştirilen Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (KPSÖ)'nün Türkçe'ye uyarlanması Doğan (2015) tarafından yapılmıştır. KPSÖ, 5'li likert tipinde, 6 maddelik, öz-bildirim tarzı bir ölçme aracıdır. Ölçekte bulunan ve tersten kodlanan maddeler çevrildikten sonra, alınan yüksek puanlar, yüksek psikolojik sağlamlığa işaret etmektedir. Ölçeğin güvenilirlik çalışması için yapılmış olan ölçeğin güvenilirliği iç tutarlık ve test tekrar test yöntemleriyle hesaplanmıştır. Buna göre, Cronbach Alpha iç tutarlık kat sayısı .80 ile .91 arasında değişen değerlerde bulunmuştur. Test tekrar test güvenilirlik katsayısı ise, .62 ile .69 arasında bulunmuştur.

Depresyon, Anksiyete ve Stres Ölçeği (DASÖ): Depresyon Anksiyete Stres Ölçeği (DASÖ), Lovibond ve Lovibond (1995) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin uyarlama çalışması Akın ve Çetin (2007) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Ölçek, 14'ü depresyon, 14'ü anksiyete ve 14'ü stres boyutlarına ait olmak üzere toplam 42 maddeden oluşmaktadır. Ölçek 4'lü Likert tipi bir derecelendirmeye sahiptir. Depresyon, anksiyete ve stres boyutlarının her birinden alınan puanların yüksek olması, bireyin ilgili probleme sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Ölçeğin geçerlik çalışması için faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi sonucunda ölçeğin orijinal formda olduğu gibi üç faktörden oluştuğu ve faktör yüklerinin .39 ile .88 arasında değiştiği görülmüştür. Ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .89, madde-toplam korelasyonları .51 ile .75 arasında bulunmuştur. Ölçeğin test-tekrar ve iki yarı güvenilirlik puanları ise .99 ve .96 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin güvenilirlik çalışması için yapılmış test-tekrar test güvenilirlik bulguları iki

uygulama arasındaki korelasyon katsayılarının her üç alt boyut için .98 ($p < .001$) ve ölçeğin bütünü için .99 olduğunu göstermiştir.

Yetişkin Ebeveyn Kabul Reddi Ölçeği Kısa Formu (EKRÖ-K): Yetişkin Ebeveyn Kabul-Reddi Ölçeği, Ronald P. Rohner tarafından 1975 yılında geliştirilmiştir. Ölçeğin uyarılma çalışması Dedeler, Akün ve Durak-Batıgün (2017) tarafından yapılmıştır. Bu ölçek, aslı 60 madde olarak geliştirilmiş olan Yetişkin Ebeveyn Kabul-Reddi Ölçeği (EKRÖ)'nün, ölçek yapısı korunarak geliştirilmiş kısa formudur. Ölçek, anne ve baba için ayrı ayrı doldurulmaktadır. Yirmi dört maddeden oluşan ölçeğin sıcaklık/şefkat (8 madde), düşmanlık/saldırganlık (6 madde), kayıtsızlık/ihmal (6 madde) ve ayrışmamış red (4 madde) olmak üzere dört alt ölçeği bulunmaktadır. Toplam puanın yüksekliği, bireyin anne veya babası ile ilişkisinde algıladığı reddin yüksekliğine işaret etmektedir. Ölçekten elde edilen puan ranjı 24 (en yüksek düzeyde kabul) ile 96 (en yüksek düzeyde red) arasında değişmektedir. Orijinal ölçeğin alt ölçeklerinin iç tutarlılık katsayıları 0.81'in üzerinde bulunmuş, doğrulayıcı faktör analizi 4-faktörlü yapıyı kanıtlamıştır. Ölçeğin güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Tüm ölçek ve alt ölçekler için Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları, test-tekrar test güvenilirlik katsayıları, madde toplam korelasyonları ve iki yarım güvenilirliği hesaplanmıştır. Yetişkin EKRÖ/K Anne Formunun Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları .75 ile .92 arasında, test-tekrar test güvenilirlik katsayıları .40 ile .83 arasında, madde toplam korelasyon aralığı ise .45 ile .82 arasında değişmektedir. Baba Formunun Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayılarının ise .85 ile .96 arasında, test-tekrar test güvenilirlik katsayılarının .86 ile .96 arasında, madde toplam korelasyon aralığının ise .50 ile .92 arasında değiştiği saptanmıştır. Buna ek olarak, Anne Formunun iki yarım güvenilirliği .88 ve Baba Formunun iki yarım güvenilirliği ise .94 olarak bulunmuştur.

Yaşam Becerileri Ölçeği (YBÖ): Bolat ve Balaman (2017) tarafından geliştirilen "Yaşam Becerileri Ölçeği", 30 maddelik, 5'li Likert tipinde bir ölçektir. Ölçekten alınan yüksek puanlar bireyin ilgili yaşam becerilerine sahip olduğunu göstermektedir. Ölçeğin toplam Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı değeri .90 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuç ölçeğin iç tutarlılık bakımından oldukça güvenilir olduğunu göstermektedir. Yapılan Doğrulayıcı Faktör analizi sonuçlarına göre 30 madde ve 5 faktörden oluşan ölçeğin uyum indekslerinin yeterli düzeyde olduğu görülmüştür ($X^2 = 886.80$; $p < 0.05$; $sd = 719$; $X^2/sd = 2.24$; $RMSEA = 0.051$; $SRMR = 0.052$; $NFI = 0.93$; $NNFI = 0.95$; $CFI = 0.96$; $IFI = 0.96$; $GFI = 0.89$; $AGFI = 0.87$). Ölçekte yer alan maddelerin faktör yükleri 0.44 ile 0.73 arasında değişmektedir.

Kişisel Bilgi Formu: Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bilgi edinmek amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulan formdur. Kişisel Bilgi Formu'nda katılımcıların cinsel yönelimlerine, eğitim düzeylerine ve gelir düzeylerine ilişkin bilgileri elde etmeyi amaçlayan sorular yer almaktadır.

Verilerin Analizi

Verilerin çözümlenmesinde SPSS21 Paket Programı'ndan yararlanılmıştır. Problemin çözümü için öncelikle "Yaşam Doyumu Ölçeği", "Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği", ve "Depresyon, Anksiyete ve Stres Ölçeği"nden elde edilen puanların normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için alınan puanların çarpıklık ve basıklık katsayılarına bakılmıştır. Ayrıca, varyans ve kovaryans matrislerinin homojenliğini incelemek için Box's M Testi de yapılmıştır (Büyüköztürk, 2014). "Yaşam Doyumu", "Psikolojik Sağlamlık", "Depresyon, Anksiyete ve Stres" bağımlı değişkenler olarak ele alınmıştır. Ebeveyn Kabul Reddi" ve "Yaşam Becerileri" ise bağımsız değişkenler olarak ele alınmıştır. "Ebeveyn Kabul Reddi Ölçeği" ve "Yaşam Becerileri Ölçeği"nden elde edilen puanların ortalaması bulunmuştur. Ortalamanın (ortalama puan -/+ 1 standart sapma) 1 standart sapma altında olan puanlar 1, ortalamanın 1 standart sapma üstünde olan puanlar 2 olarak kodlanmıştır.

LGBT+ olmaya, ebeveyn kabul reddine, yaşam becerilerine, ekonomik gelire ve eğitim düzeyine göre LGBT+ bireylerin yaşam doyumu, psikolojik sağlamlık, depresyon, anksiyete ve stres düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için parametrik istatistik olan çok değişkenli varyans analizi MANOVA Tekniği kullanılmıştır. MANOVA Tekniği, bir ya da daha

çok faktörden oluşan gruplarda birden fazla bağımlı değişken bakımından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini test etmek için kullanır. Araştırmada, grup ortalama puanlarını karşılaştırmak için MANOVA Wilks Lambda(Λ) Testi'nden yararlanılmıştır. Araştırmada ayrıca, grupların puan ortalamaları ve standart sapma değerleri de hesaplanmıştır. Araştırmada, bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerinde ne derece etkili olduğunu gösteren etki büyüklüğü (η^2 /eta kare) değerleri de incelenmiştir. Etki büyüklüğü aldığı değere göre $\eta^2 = .01-.05$ düşük düzeyde etki; $\eta^2 = .06-.13$ orta düzeyde etki ve $\eta^2 = .14$ ve üstü değerler yüksek düzeyde etki şeklinde yorumlanır. Araştırmada, anlamlılık düzeyi .05 olarak alınmıştır.

Bulgular

Problemin çözümü için öncelikle, “Yaşam Doyumu Ölçeği”, “Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği”, “Depresyon, Anksiyete ve Stres Ölçeği”nden elde edilen puanların normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için alınan puanların çarpıklık ve basıklık katsayılarına bakılmıştır. Yaşam Doyumu Ölçeği, Psikolojik Sağlamlık Ölçeği, Depresyon Ölçeği, Stres Ölçeği ve Anksiyete Ölçeğinden elde edilen puanların varyans ve kovaryans matrislerinin homojenliğini incelemek için Box's M Testi de yapılmıştır. Sonuçları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1 Yaşam Doyumu, Psikolojik Sağlamlık, Depresyon, Stres ve Anksiyete İçin Çarpıklık ve Basıklık Değerleri İle Box's M Testi Sonuçları

Değişkenler	Çarpıklık	Basıklık		
Yaşam Doyumu	.34	.51		
Psikolojik Sağlamlık	.02	.45		
Depresyon	.16	1.25		
Stres	.09	1.09		
Anksiyete	.26	.93		
	Box's M	F		p
LGBT+ Olma, Yaşam Doyumu, Psikolojik Sağlamlık, Depresyon Stres ve Anksiyete	53.41	1.12		.28
Anne Kabulü, Yaşam Doyumu, Psikolojik Sağlamlık, Depresyon Stres ve Anksiyete	7.27	.47		.96
Baba Kabulü, Yaşam Doyumu, Psikolojik Sağlamlık, Depresyon Stres ve Anksiyete	19.79	1.27		.21
Yaşam Becerileri, Yaşam Doyumu, Psikolojik Sağlamlık, Depresyon Stres ve Anksiyete	13.79	.89		.58
Ekonomik Gelir, Yaşam Doyumu, Psikolojik Sağlamlık, Depresyon Stres ve Anksiyete	47.12	1.40		.07
Eğitim Düzeyi, Yaşam Doyumu, Psikolojik Sağlamlık, Depresyon Stres ve Anksiyete	21.56	1.39		.14

Tablo 1'de görüldüğü gibi çarpıklık katsayılarına bakıldığında, Yaşam Doyumu Ölçeği için .34; Psikolojik Sağlamlık Ölçeği için .02; Depresyon Ölçeği için .16; Stres Ölçeği için .09; ve Anksiyete Ölçeği için .26'dır. Basıklık katsayılarına bakıldığında, Yaşam Doyumu Ölçeği için .51; Psikolojik Sağlamlık Ölçeği için .45; Depresyon Ölçeği için 1.25; Stres Ölçeği için 1.09; ve Anksiyete Ölçeği için .93'dür. Herhangi bir veri grubunda çarpıklık ve basıklık değerinin +2, -2 aralığında olması kabul edilebilir bir durum olarak görülmektedir (Arapkirlioglu, Tankız, 2011).

Tablo 1'de görüldüğü gibi, Box's M Testi sonucunda LGBT+ olma, yaşam doyumu, psikolojik sağlamlık, depresyon, stres ve anksiyete için Box's M =53.41 ($p > .05$); anne kabulü, yaşam doyumu, psikolojik sağlamlık, depresyon, stres ve anksiyete için Box's M=7.27 ($p > .05$); baba kabulü,

yaşam doyumu, psikolojik sağlamlık, depresyon, stres ve anksiyete için Box's M=19.79 ($p > .05$); yaşam becerileri, yaşam doyumu, psikolojik sağlamlık, depresyon stres ve anksiyete için Box's M =13.79 ($p > .05$); ekonomik gelir, yaşam doyumu, psikolojik sağlamlık, depresyon stres ve anksiyete için Box's M=47.12 ($p > .05$); eğitim durumu, yaşam doyumu, psikolojik sağlamlık, depresyon stres ve anksiyete için Box's M=49.92 ($p > .05$) olarak bulunmuştur. Tablo 3'te görüldüğü gibi, LGBT+ olma, anne kabul reddi, baba kabul reddi, yaşam becerileri, ekonomik gelir ve eğitim durumu için Box's M Testi sonucunda varyans-kovaryans eşitliğinin sağlandığı görülmüştür. Bu nedenle, grup ortalama puanlarını karşılaştırmak için MANOVA Wilks Lambda (Λ) Testi'nden yararlanılmıştır.

Araştırmada, "LGBT+ bireylerin yaşam doyumu, psikolojik sağlamlık, depresyon, anksiyete ve stres düzeyleri, lezbiyen, gey, biseksüel, trans ve + olmalarına, ebeveyn kabulüne, yaşam becerilerine, ekonomik gelir ve eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir? " sorusunun yanıtı aranmıştır. Bu amaçla, MANOVA analizi yapılmış ve sonuçları Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2 LGBT+ Bireylerin Yaşam Doyumu, Psikolojik Sağlamlık, Depresyon, Anksiyete Ve Stres Düzeyleri, LGBT + Olmalarına, Ebeveyn Kabulüne, Yaşam Becerilerine, Ekonomik Gelir Ve Eğitim Düzeyine Göre Farklılığına İlişkin MANOVA Sonuçları

Kaynak	Değişkenler	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	η^2
LGBT+ Olma	Yaşam Doyumu	214,583	4	53,646	2.56	.04	.06
	Psikolojik Sağlamlık	414,939	4	103,735	3.85	.01	.09
	Depresyon	1196,260	4	299,065	2.28	.06	.05
	Anksiyete	1687,007	4	421,752	3.98	.00	.09
	Stres	1064,342	4	266,085	1.95	.11	.05
Wilks' Lambda (Λ)= .79, F hesaplanan (20,538) = 1.94 $p < .05$, $\eta^2 = .06$							
Anne Kabulü	Yaşam Doyumu	238.601	1	238.601	11.55	.00	.07
	Psikolojik Sağlamlık	33.752	1	33.752	1.14	.29	.01
	Depresyon	601.890	1	601.890	4.64	.03	.03
	Anksiyete	443.403	1	443.403	4.22	.04	.02
	Stres	412.229	1	412.229	3.03	.08	.03
Wilks' Lambda (Λ)= .93, F hesaplanan (5,153) = 2.44, $p < .05$, $\eta^2 = .07$							
Baba Kabulü	Yaşam Doyumu	2.828	1	2.828	.13	.72	.00
	Psikolojik Sağlamlık	20.027	1	20.027	.67	.41	.00
	Depresyon	121.096	1	121.096	.87	.35	.00
	Anksiyete	881.162	1	881.162	7.93	.01	.04
	Stres	992.332	1	992.332	7.22	.01	.05
Wilks' Lambda (Λ)= .92, F hesaplanan (5, 154) = 2.61, $p < .05$, $\eta^2 = .08$							
Yaşam Becerileri	Yaşam Doyumu	756.055	1	756.055	42.30	.00	.21
	Psikolojik Sağlamlık	1346.523	1	1346.523	66.88	.00	.29
	Depresyon	3024.641	1	3024.641	25.35	.00	.13
	Anksiyete	1148.536	1	1148.536	10.46	.00	.06
	Stres	1621.851	1	1621.851	12.19	.00	.07
Wilks' Lambda (Λ)= .63, F hesaplanan (5,158) = 18.31, $p < .05$, $\eta^2 = .37$							

Yüksel Şahin, F., & Başar Gençer, D. (2023). LGBT+ bireylerin yaşam doyumu, psikolojik sağlamlık, depresyon, anksiyete ve stres düzeylerinin ebeveyn kabulüne ve yaşam becerilerine göre incelenmesi. *Journal of Human Sciences*, 20(3), 311-330. doi:[10.14687/jhs.v20i3.6353](https://doi.org/10.14687/jhs.v20i3.6353)

Ekonomik Gelir	Yaşam Doyumu	468.935	2	234.468	12.22	.00	.13
	Psikolojik Sağlamlık	114.965	2	57.483	2.02	.14	.02
	Depresyon	980.491	2	490.246	3.74	.03	.04
	Anksiyete	1508.814	2	754.407	7.14	.00	.08
	Stres	794.640	2	397.320	2.91	.06	.03
Wilks' Lambda (Λ)= .81, F hesaplanan (10,328) = 3.64, p< .05, η^2 = .10							
Eğitim Düzeyi	Yaşam Doyumu	108.349	1	108.349	5.11	.03	.03
	Psikolojik Sağlamlık	344.298	1	344.298	12.80	.00	.07
	Depresyon	946.247	1	946.247	7.25	.01	.04
	Anksiyete	1540.984	1	1540.984	14.69	.00	.08
	Stres	1505.226	1	1505.226	11.44	.00	.06
Wilks' Lambda (Λ)= .89, F hesaplanan (5,165) = 3.95, p< .05, η^2 = .11							

LGBT+ Bireylerin Yaşam Doyumu, Psikolojik Sağlamlık, Depresyon, Anksiyete Ve Stres Düzeyleri, LGBT + Olmalarına, Ebeveyn Kabulüne, Yaşam Becerilerine, Ekonomik Gelir Ve Eğitim Düzeyine Göre Farklılığına İlişkin Bulgular

Tablo 2'de görülen MANOVA Wilks' Lambda Testi sonuçları LGBT+ bireylerin yaşam doyumu, psikolojik sağlamlık, depresyon, anksiyete ve stres düzeyleri, LGBT+ olmalarına göre puan ortalamalarının anlamlı olarak farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur. Etki değeri de orta çıkmıştır (Wilks' Lambda (Λ)= .79, F hesaplanan (20,538) = 1.94 p< .05, η^2 = .06).

Tablo 2'de görülen MANOVA Wilks' Lambda Testi sonuçları LGBT+ bireylerin yaşam doyumu, psikolojik sağlamlık, depresyon, anksiyete ve stres düzeyleri, anne kabulüne göre puan ortalamalarının anlamlı olarak farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur. Etki değeri de orta çıkmıştır (Wilks' Lambda (Λ)= .93, F hesaplanan (5,153) = 2.44, p< .05, η^2 = .07).

Tablo 2'de görülen MANOVA Wilks' Lambda Testi sonuçları LGBT+ bireylerin yaşam doyumu, psikolojik sağlamlık, depresyon, anksiyete ve stres düzeyleri, baba kabulüne göre puan ortalamalarının anlamlı olarak farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur. Etki değeri de orta çıkmıştır (Wilks' Lambda (Λ)= .92, F hesaplanan (5, 154) = 2.61, p< .05, η^2 = .08).

Tablo 2'de görülen MANOVA Wilks' Lambda Testi sonuçları LGBT+ bireylerin yaşam doyumu, psikolojik sağlamlık, depresyon, anksiyete ve stres düzeyleri, yaşam becerilerine göre puan ortalamalarının anlamlı olarak farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur. Etki değeri de yüksek çıkmıştır (Wilks' Lambda (Λ)= .63, F hesaplanan (5,158) = 18.31, p< .05, η^2 = .37).

Tablo 2'de görülen MANOVA Wilks' Lambda Testi sonuçları LGBT+ bireylerin yaşam doyumu, psikolojik sağlamlık, depresyon, anksiyete ve stres düzeyleri, ekonomik gelire göre puan ortalamalarının anlamlı olarak farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur. Etki değeri de orta çıkmıştır (Wilks' Lambda (Λ)= .81, F hesaplanan (10,328) = 3.64, p< .05, η^2 = .10).

Tablo 2'de görülen MANOVA Wilks' Lambda Testi (Λ) sonuçları LGBT+ bireylerin yaşam doyumu, psikolojik sağlamlık, depresyon, anksiyete ve stres düzeyleri, eğitim düzeyine göre puan ortalamalarının anlamlı olarak farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur. Etki değeri de orta çıkmıştır (Wilks' Lambda (Λ)= .89, F hesaplanan (5,165) = 3.95, p< .05, η^2 = .11).

LGBT+ bireylerin yaşam doyumu, psikolojik sağlamlık, depresyon, anksiyete ve stres düzeyleri, LGBT+ olmalarına, anne kabulüne, baba kabulüne, yaşam becerilerine göre puanlarının ortalamaları Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3 LGBT+ Olmaya, Anne Kabulüne, Baba Kabulüne, Yaşam Becerilerine, Ekonomik Gelire Ve Eğitim Düzeyine Göre Yaşam Doymu, Psikolojik Sağlamlık, Depresyon, Anksiyete Ve Stres Puan Ortalamaları

Değişkenler	n	Yaşam Doymu	Psikolojik Sağlamlık	Depresyon	Anksiyete	Stres
		\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}
<i>LGBT+ Olmak</i>						
Lezbiyen	30	12.90	17.17	19.17	19.27	22.90
Gey	39	13.90	19.49	14.82	11.95	17.95
Biseksüel	54	13.63	17.24	17.61	17.78	23.52
Trans	5	15	19.80	13.60	13.80	15.40
+Diğer (interseks, queer, non-binary)	43	11.19	15.16	21.93	20.28	23.21
<i>Anne Kabulü</i>						
Yüksek Kabul	100	13.79	17.53	16.82	15.95	20.65
Düşük Kabul	59	11.25	16.58	20.85	19.41	23.98
<i>Baba Kabulü</i>						
Yüksek Kabul	99	13.06	17.65	17.59	15.41	19.89
Düşük Kabul	61	12.79	16.92	19.38	20.25	25.02
<i>Yaşam Becerileri</i>						
Düşük	78	10.78	14.32	22.69	20.09	25.19
Yüksek	86	15.08	20.06	14.09	14.79	18.90
<i>Ekonomik Gelir</i>						
Düşük	41	10.78	16.51	21.54	21.32	23.80
Orta	117	13.27	17.27	17.74	16.65	21.91
Yüksek	13	17.46	19.92	12.00	9.46	14.85
<i>Eğitim Düzeyi</i>						
İlkokul	2	14.50	17.50	21.50	18.50	18.00
Ortaokul	1	14.00	22.00	20.00	39.00	38.00
Lise	80	12.09	15.71	20.63	20.13	24.89
Lisans	69	13.52	18.94	16.51	14.86	18.94
Lisansüstü	19	14.63	17.68	13.84	12.31	21.82

LGBT+ Olmaya, Anne Kabulüne, Baba Kabulüne, Yaşam Becerilerine, Ekonomik Gelire Ve Eğitim Düzeyine Göre Yaşam Doymu, Psikolojik Sağlamlık, Depresyon, Anksiyete Ve Stres Puan Ortalamalarına İlişkin Bulgular

Tablo 3'te görüldüğü gibi, LGBT+ bireylerin yaşam doyumu puan ortalamaları sırası ile transların =15, n=5; biseksüellerin =13.63, n=54; geylerin=13.90, n=39; lezbiyenlerin=12.90, n=30; ve diğerlerinin (interseks-queer-non-binary) =11.19, n=43'tür. Görüldüğü gibi, yaşam doyumu puan ortalaması en yüksek olanlar transların, en düşük olanlar ise diğerlerini içeren interseks, queer, non-binary bireyleridir. LGBT+ bireylerin psikolojik sağlamlık puan ortalamaları sırası ile transların =19.80, n=5; geylerin=19.49, n=39; biseksüellerin=17.24, n=54; lezbiyenlerin=17.17, n=30; ve diğerlerinin (interseks-queer-non-binary) =15.16, n=43'tür. Görüldüğü gibi, psikolojik sağlamlık puan ortalaması en yüksek olanlar transların, en düşük olanlar ise diğerlerini içeren interseks, queer, non-binary bireyleridir. LGBT+ bireylerin depresyon puan ortalamaları sırası ile diğerlerinin (interseks-queer-non-binary)=21.93, n=43; lezbiyenlerin=19.17, n=30; biseksüellerin=17.61, n=54; geylerin=14.82, n=39; ve transların =13.60, n=5'tir. Görüldüğü gibi, depresyon puan ortalaması en yüksek olanlar diğerlerini içeren interseks, queer, non-binary bireylerin, en düşük olanlar ise translarındır. LGBT+ bireylerin anksiyete puan ortalamaları sırası ile diğerlerinin (interseks-queer-non-binary)=20.28, n=43; lezbiyenlerin =19.27, n=30; biseksüellerin =17.78, n=54; transların =13.80, n=5; ve geylerin=11.95, n=39'dur. Görüldüğü gibi, anksiyete puan ortalaması en yüksek olanlar diğerlerini içeren interseks, queer, non-binary bireylerin, en düşük olanların ise geylerindir. LGBT+ bireylerin stres puan ortalamaları sırası ile biseksüellerin=23.52, n=54; diğerlerinin (interseks-queer-non-binary)=23.21, n=43; lezbiyenlerin=22.90, n=30; ve geylerin=17.95, n=39; ve transların =15.40, n=5' dir. Görüldüğü gibi, stres puan ortalaması en yüksek olanlar biseksüellerin, en düşük olanların ise translarındır.

Tablo 3'te görüldüğü gibi, anne kabulüne göre LGBT+ bireylerin yaşam doyumu puan ortalamalarına bakıldığında, anne kabulü yüksek olan bireylerin=13.79, n=100, anne kabulü düşük olan bireylerin=11.25, n=59'dur. Anne kabulü yüksek olan LGBT+ bireylerin yaşam doyumu puanı daha yüksek çıkmıştır. Anne kabulüne göre LGBT+ bireylerin psikolojik sağlamlık puan ortalamalarına bakıldığında, anne kabulü yüksek olan bireylerin=17.53, n=100, anne kabulü düşük olan bireylerin=16.58, n=59'dur. Anne kabulü yüksek olan LGBT+ bireylerin psikolojik sağlamlık puanı daha yüksek çıkmıştır. Anne kabulüne göre LGBT+ bireylerin depresyon puan ortalamalarına bakıldığında, anne kabulü yüksek olan bireylerin=16.82, n=100, anne kabulü düşük olan bireylerin=20.85, n=59'dur. Anne kabulü yüksek olan LGBT+ bireylerin depresyon puanı daha düşük çıkmıştır. Anne kabulüne göre LGBT+ bireylerin anksiyete puan ortalamalarına bakıldığında, anne kabulü yüksek olan bireylerin=15.95, n=100, anne kabulü düşük olan bireylerin=19.41, n=59'dur. Anne kabulü yüksek olan LGBT+ bireylerin anksiyete puanı daha düşük çıkmıştır. Anne kabulüne göre LGBT+ bireylerin stres puan ortalamalarına bakıldığında, anne kabulü yüksek olan bireylerin=20.65, n=100, anne kabulü düşük olan bireylerin=23.98, n=59'dur. Anne kabulü yüksek olan LGBT+ bireylerin stres puanı daha düşük çıkmıştır.

Tablo 3'te görüldüğü gibi, baba kabulüne göre LGBT+ bireylerin yaşam doyumu puan ortalamalarına bakıldığında, baba kabulü yüksek olan bireylerin=13.06, n=99, baba kabulü düşük olan bireylerin=12.79, n=61'dir. Baba kabulü yüksek olan LGBT+ bireylerin yaşam doyumu puanı daha yüksek çıkmıştır. Baba kabulüne göre LGBT+ bireylerin psikolojik sağlamlık puan ortalamalarına bakıldığında, baba kabulü yüksek olan bireylerin=17.65, n=99, baba kabulü düşük olan bireylerin=16.92, n=61'dir. Baba kabulü yüksek olan LGBT+ bireylerin psikolojik sağlamlık puanı daha yüksek çıkmıştır. Baba kabulüne göre LGBT+ bireylerin depresyon puan ortalamalarına bakıldığında, baba kabulü yüksek olan bireylerin=17.59, n=99, baba kabulü düşük olan bireylerin=19.38, n=61'dir. Baba kabulü yüksek olan LGBT+ bireylerin depresyon puanı daha düşük çıkmıştır. Baba kabulüne göre LGBT+ bireylerin anksiyete puan ortalamalarına bakıldığında, baba kabulü yüksek olan bireylerin=15.41, n=99, baba kabulü düşük olan bireylerin=20.25, n=61'dir. Baba kabulü yüksek olan LGBT+ bireylerin anksiyete puanı daha düşük çıkmıştır. Baba kabulüne göre LGBT+ bireylerin stres puan ortalamalarına bakıldığında, baba kabulü yüksek olan bireylerin=19.89, n=99, baba kabulü düşük olan bireylerin=25.02, n=61'dir. Baba kabulü yüksek olan LGBT+ bireylerin stres puanı daha düşük çıkmıştır.

Tablo 3'te görüldüğü gibi, yaşam becerilerine göre LGBT+ bireylerin yaşam doyumu puan ortalamalarına bakıldığında, yaşam becerileri yüksek olan bireylerin=15.08, n=86, yaşam becerileri düşük olan bireylerin=10.78, n=78'dir. Yaşam becerileri yüksek olan LGBT+ bireylerin yaşam doyumu puanı daha yüksek çıkmıştır. Yaşam becerilerine göre LGBT+ bireylerin psikolojik sağlamlık puan ortalamalarına bakıldığında, yaşam becerileri yüksek olan bireylerin=20.06, n=86, yaşam becerileri düşük olan bireylerin=14.32, n=78'dir. Yaşam becerileri yüksek olan LGBT+ bireylerin psikolojik sağlamlık puanı daha yüksek çıkmıştır. Yaşam becerilerine göre LGBT+ bireylerin depresyon puan ortalamalarına bakıldığında, yaşam becerileri yüksek olan bireylerin=14.09, n=86, yaşam becerileri düşük olan bireylerin=22.69, n=78'dir. Yaşam becerileri yüksek olan LGBT+ bireylerin depresyon puanı daha düşük çıkmıştır. Yaşam becerilerine göre LGBT+ bireylerin anksiyete puan ortalamalarına bakıldığında, yaşam becerileri yüksek olan bireylerin=14.79, n=86, yaşam becerileri düşük olan bireylerin=20.09, n=78'dir. Yaşam becerileri yüksek olan LGBT+ bireylerin anksiyete puanı daha düşük çıkmıştır. Yaşam becerilerine göre LGBT+ bireylerin stres puan ortalamalarına bakıldığında, yaşam becerileri yüksek olan bireylerin=18.90, n=86, yaşam becerileri düşük olan bireylerin=25.19, n=78'dir. Yaşam becerileri yüksek olan LGBT+ bireylerin stres puanı daha düşük çıkmıştır.

Tablo 3'te görüldüğü gibi, ekonomik gelire göre LGBT+ bireylerin yaşam doyumu puan ortalamalarına bakıldığında, ekonomik geliri düşük olan bireylerin =10.78, n=41, ekonomik geliri orta olan bireylerin =13.27, n=117; ve ekonomik geliri yüksek olan bireylerin =17.46, n=13'tür. Ekonomik geliri yüksek olan LGBT+ bireylerin yaşam doyumu puanı en yüksek çıkmıştır. Tablo 3'te

görüldüğü gibi, ekonomik gelire göre LGBT+ bireylerin psikolojik sağlamlık puan ortalamalarına bakıldığında, ekonomik geliri düşük olan bireylerin =16.51, n=41, ekonomik geliri orta olan bireylerin =17.27, n=117; ve ekonomik geliri yüksek olan bireylerin =19.92, n=13'tür. Ekonomik geliri yüksek olan LGBT+ bireylerin psikolojik sağlamlık puanı en yüksek çıkmıştır. Tablo 3'te görüldüğü gibi, ekonomik gelire göre LGBT+ bireylerin depresyon puan ortalamalarına bakıldığında, ekonomik geliri düşük olan bireylerin =21.54, n=41, ekonomik geliri orta olan bireylerin =17.74, n=117; ve ekonomik geliri yüksek olan bireylerin =12.00, n=13'tür. Ekonomik geliri düşük olan LGBT+ bireylerin depresyon puanı en yüksek çıkmıştır. Tablo 3'te görüldüğü gibi, ekonomik gelire göre LGBT+ bireylerin anksiyete puan ortalamalarına bakıldığında, ekonomik geliri düşük olan bireylerin =21.32, n=41, ekonomik geliri orta olan bireylerin =16.65, n=117; ve ekonomik geliri yüksek olan bireylerin =9.46, n=13'tür. Ekonomik geliri düşük olan LGBT+ bireylerin anksiyete puanı en yüksek çıkmıştır. Tablo 3'te görüldüğü gibi, ekonomik gelire göre LGBT+ bireylerin stres puan ortalamalarına bakıldığında, ekonomik geliri düşük olan bireylerin =23.80, n=41, ekonomik geliri orta olan bireylerin =21.91, n=117; ve ekonomik geliri yüksek olan bireylerin =14.85, n=13'tür. Ekonomik geliri düşük olan LGBT+ bireylerin stres puanı en yüksek çıkmıştır.

Tablo 3'te görüldüğü gibi, eğitim düzeyine göre LGBT+ bireylerin yaşam doyumu puan ortalamalarına bakıldığında, ilkökul mezunu olan bireylerin =14.50, n=2, ortaokul mezunu olan bireyin =14.00, n=1, lise mezunu olan bireylerin =12.09, n=80, üniversite mezunu olan bireylerin =13.52, n=69; ve lisansüstü mezunu olan bireylerin =14.63, n=19'dur. Eğitim düzeyi lisansüstü olan bireylerin yaşam doyumu puan ortalaması en yüksek, lise mezunlarının en düşük çıkmıştır. Tablo 3'te görüldüğü gibi, eğitim düzeyine göre LGBT+ bireylerin psikolojik sağlamlık puan ortalamalarına bakıldığında, ilkökul mezunu olan bireylerin =17.50, n=2, ortaokul mezunu olan bireylerin =22.00, n=1, lise mezunu olan bireylerin =15.71, n=80, üniversite mezunu olan bireylerin =18.94, n=69; ve lisansüstü mezunu olan bireylerin =17.68, n=19'dur. Eğitim düzeyi ortaokul olan bireylerin psikolojik sağlamlık puan ortalaması en yüksek, lise mezunlarının en düşük çıkmıştır. Tablo 3'te görüldüğü gibi, eğitim düzeyine göre LGBT+ bireylerin depresyon puan ortalamalarına bakıldığında, ilkökul mezunu olan bireylerin =21.50, n=2, ortaokul mezunu olan bireylerin =20.00, n=1, lise mezunu olan bireylerin =20.63, n=80, üniversite mezunu olan bireylerin =16.51, n=69; ve lisansüstü mezunu olan bireylerin =13.84, n=19'dur. Eğitim düzeyi ilkökul olan bireylerin depresyon puan ortalaması en yüksek, lisansüstü mezunlarının en düşük çıkmıştır. Tablo 3'te görüldüğü gibi, eğitim düzeyine göre LGBT+ bireylerin anksiyete puan ortalamalarına bakıldığında, ilkökul mezunu olan bireylerin =18.50, n=2, ortaokul mezunu olan bireylerin =39.00, n=1, lise mezunu olan bireylerin =20.13, n=80, üniversite mezunu olan bireylerin =14.86, n=69; ve lisansüstü mezunu olan bireylerin =12.31, n=19'dur. Eğitim düzeyi ortaokul olan bireylerin anksiyete puan ortalaması en yüksek, lisansüstü mezunlarının en düşük çıkmıştır. Tablo 3'te görüldüğü gibi, eğitim düzeyine göre LGBT+ bireylerin stres puan ortalamalarına bakıldığında, ilkökul mezunu olan bireylerin =18.00, n=2, ortaokul mezunu olan bireylerin =38.00, n=1, lise mezunu olan bireylerin =24.89, n=80, üniversite mezunu olan bireylerin =18.94, n=69; ve lisansüstü mezunu olan bireylerin =21.82, n=19'dur. Eğitim düzeyi ortaokul olan bireylerin stres puan ortalaması en yüksek, ilkökul mezunlarının en düşük çıkmıştır.

Sonuç ve Öneriler

Araştırma bulgularımızda, LGBT+ bireylerin yaşam doyumu, psikolojik sağlamlık, depresyon, anksiyete ve stres düzeyleri, LGBT+ olmalarına göre anlamlı olarak farklılık göstermiştir. Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğinin, direkt olarak yaşam doyumu üzerinde bir etkisi yoktur. LGBT+ bireyler maruz kaldıkları dışlanma, ötekileştirme, işsiz kalma, çocuk sahibi olamama, özgürce kimliklerini ortaya koyamama gibi sebeplerle düşük yaşam doyumu yaşamaktadırlar. İnterseks, kuir (queer) ve non-binary bireylerin yaşam doyumu açısından dezavantajlı olduğu söylenebilir. Özellikle non-binary bireyler aile gibi sosyal ve duygusal destekler bakımından dezavantajlı konumdadır ve daha düşük yaşam doyumuna sahiplerdir (Bradford & Catalpa, 2018; Rimes vd., 2017). LGBT+ örnelemi içinde transların yaşam doyumu ve psikolojik sağlamlığı en yüksek, stres düzeyi en düşük düzeyde

bulunmuştur. Trans bireylerin kendi cinsiyet kimliklerini fark etmeden önce diğer trans bireyler hakkında farkındalığa sahip olmaları ve daha önce trans bireylerle tanışmış olmaları, cinsiyet kimliği gelişimleri süresince olumlu duygular hissetmelerini sağlamaktadır (Testa vd., 2014). Ayrıca, trans olmak cinsiyet kimliği ile ilgilidir. Herhangi bir trans kadın ya da erkek, heteroseksüel bir cinsel yönelime sahip olabilir. Bu da toplum önünde bu insanları farklılaştırır. Bir başka ifadeyle ikili cinsiyet sistemini sarsmaz ve bu şekilde translar toplumun normlara uygun görünür. Özellikle hormon tedavisi, cerrahi operasyon geçiren translar toplum tarafından daha az dışlanmaya, damgalanmaya ve şiddete maruz kalabilirler. Non-binary, interseks ve kuir (queer) olanlara kıyasla transların fiziksel değişim sürecinden geçerken de destek gruplarıyla etkileşime girme seçenekleri daha fazla olabilir. Bu sebeplerle de psikolojik sağlamlık açısından diğer LGBT+ bireylere göre avantajlı olabilirler. İnterseks, kuir (queer) ve non-binary bireylerin yaşam doyumu ve psikolojik sağlamlık düzeyi en düşük, depresyon ve anksiyete düzeyi en yüksek düzeyde bulunmuştur. Araştırmamızın bu sonucuyla tutarlı bir başka araştırmada, non-binary, kuir (queer), aseksüel, panseksüel gibi cinsel azınlık gruplarında yer alan katılımcıların gey ve lezbiyenlere kıyasla daha yüksek depresyon ve anksiyete bildirdikleri sonucuna ulaşılmıştır (Borgogna vd., 2019). Bu sonucun sebebi gey ve lezbiyen gibi cinsel yönelimlerin de literatürde görece yeni kavramlar olmasına rağmen, non-binary, kuir (queer), aseksüel ve panseksüel gibi cinsel azınlık bildiren kavramların çok daha yeni ve henüz tanımlarında bir netliği barındırmaması olabilir. Özellikle non-binary ve kuir (queer) kavramları cinsel yönelim ve cinsiyet kimliklerinin katı tanımlardan uzak durmasını savunurken, bu belirsiz durum bireylerde kaygı ve anlaşılmanın yarattığı derin bir üzüntü yaratabilir. Stres düzeyi en yüksek olanların biseksüeller ve anksiyete düzeyi en düşük olanların ise geyley olduğu bulunmuştur. Biseksüellerin daha yüksek stress düzeyine sahip olması LGBT+ gruplar içinde de dışlanmaya en yakın grup olmasından kaynaklanıyor olabilir (Szymanski vd., 2008). Anne ve baba kabulü yüksek olan LGBT+ bireylerin yaşam doyumu ve psikolojik sağlamlık düzeyi daha yüksek iken depresyon, anksiyete ve stres düzeyi daha düşük çıkmıştır. LGBT+ bireyler hayatlarının her alanında zorlu yaşam olaylarına maruz kaldıkları için, bu koruyucu faktörlerin desteklenmesi onlar için heteroseksüel akranlarına göre daha büyük önem kazanmaktadır. Dolayısıyla LGBT+ bireyler, heteroseksüel emsallerine göre anne ve babalarından kabul görmeye daha çok ihtiyaç duymaktadırlar. Ailelerinden kabul gören LGBT bireylerin toplumla bütünleşmede daha avantajlı, eğitim hayatında daha başarılı, sosyo-ekonomik olarak daha avantajlı olacakları; bu avantajlarla da yeni sosyal ağları kurarak, kabul görme ihtimallerinin de yükseleceği düşünülmektedir (Erdoğan ve Köten, 2015). Araştırmamızın bir diğer sonucu, herhangi bir ebeveyni olmayan ya da reddedilmiş LGBT+ bireyler için önemli bir veri ortaya koymaktadır. Araştırmamızın sonucunda göre yaşam becerileri yüksek olan LGBT+ bireylerin yaşam doyumu ve psikolojik sağlamlık düzeyi daha yüksek; depresyon, anksiyete ve stres düzeyleri daha düşük çıkmıştır. LGBT+ bireyler için ebeveyn kabulü önemli olsa da ruh sağlıkları için tek çareleri onları kabul eden anne babalara sahip olmak değildir. Yaşam becerilerini geliştiren LGBT+ bireyler de yüksek yaşam doyumu ve psikolojik sağlamlığa ulaşabilir, düşük depresyon, anksiyete ve stres gösterebilirler. Psikolojik sağlamlık ve yaşam becerileri dışında ekonomik gelir ve eğitim düzeyinin de LGBT+ bireylerin depresyon, anksiyete, stres ve yaşam doyumu düzeyleriyle ilişkisi vardır. LGBT bireylerin maruz kaldıkları şiddet, ayrımcılık, mağduriyet ve zorbalık yaşamlarını, ekonomik durumlarını ve yoksulluk oranlarını da olumsuz yönde etkilemektedir (Badgett vd., 2019; Quintana, 2009). LGBT+ bireylerin %56,6'sı, cinsel yönelimleri ve cinsiyet kimlikleri nedeniyle işyerinde nefret söylemlerine maruz kaldıklarını söylemişlerdir (O'Neil vd., 2020). LGBT bireylerin iş yerlerinde yaşadıkları baskı onların istihdamını ve ücretlerini azaltmaktadır (Badgett vd., 2019; O'Neil vd., 2020). Eşcinsellerin, heteroseksüellerden daha fakir oldukları bilinmektedir (Quintana, 2009). Bu ihlaller ve dışlayıcı muamele biçimleri LGBT+ bireylerin ekonomik ve sosyal yaşama tam olarak katılmasını engellemenin yanında karşılıklı olarak hem LGBT bireylere hem de ekonomiye zarar vermektedir (Badgett ve diğ., 2019). Ekonomik gelirin düşüklüğü LGBT+ bireylerin depresyon, anksiyete ve stres düzeylerine ek olarak, kendilerini ayarlama ve mutluluk düzeylerini de olumsuz yönde etkilemektedir (Evrensel, 2019). Ülkemizde yaşayan LGBT+ bireylerin sosyal ve ekonomik sorunlarının araştırıldığı

çalışmada katılımcıların %8,9'u aylık gelirlerinin temel ihtiyaçlarını karşılayamadığını belirtmişlerdir (SPoD, 2014). Temel ihtiyaçlarını dahi karşılamakta zorlanan LGBT+ bireylerin ruh sağlıklarını korumak amacıyla profesyonel ruh sağlığı çalışanlarından destek alamamaları depresyon, anksiyete ve stres düzeylerini arttırmakta; yaşam doyumu ve psikolojik sağlamlık düzeylerini azaltmaktadır. Elbette ki bu çalışmada, LGBT+ bireylerin ekonomik gelirlerinin onların ruh sağlıklarını nasıl etkilediği üzerinde durulmaktadır. LGBT+ bireylerin çalışmamaları veya düşük ücretlerle çalışmaları, ekonomik gelirlerinin düşük olması onların sosyalleşmesini, ruh sağlığı yardımı almalarını engelleyebileceği için depresyon, anksiyete ve stres ile psikolojik sağlamlık ve yaşam doyumu düzeylerini olumsuz etkileyebilir. Özellikle ülkemizde artan yaşam maliyetleri ve barınma masrafları sebebiyle genç bir yetişkinin ebeveynlerinden destek almadan tek başına yaşayabilmesi zorlaşmaktadır. LGBT+ bireylerin ebeveynlerinden maddi destek alma, ev arkadaşı bulma, iş bulma imkânları ise heteroseksüel emsallerine kıyasla daha kısıtlı olabilmektedir. Bu gibi ekonomik zorluklar onların depresyon, anksiyete ve stres düzeylerini arttırırken, yaşam doyumu ve psikolojik sağlamlık düzeylerini azaltan ekonomik faktörler arasında yer alabilir. Araştırmamızın sonucunda, eğitim düzeyi lisansüstü olan bireylerin yaşam doyumu düzeyi en yüksek, lise mezunlarının en düşük çıkmıştır. Geçmiş araştırma bulguları da eğitim düzeyi yükseldikçe bireylerin yaşam doyumunun arttığını göstermiştir (Salınaz-Jimenes vd., 2011; Powdthavee vd., 2015). Bilişsel bir değerlendirmeye dayanan yaşam doyumunun eğitim düzeyi yükseldikçe artması, eğitim yoluyla gelişen bilişsel becerilerin bir sonucu olabilir. LGBT+ bireylerin okul terkinin önlenmesi yüksek kazançlı işlerde çalışmalarına fayda sağlayacağı gibi, bilişsel becerilerinin geliştirilmesiyle beraber yaşam doyumu düzeylerinin artmasına da yol açabilir. Eğitim düzeyi ortaokul olan bireylerin psikolojik sağlamlık düzeyi en yüksek, lise mezunlarının en düşük çıkmıştır. Geçmiş araştırmalarda psikolojik sağlamlık ve eğitim düzeyi arasındaki ilişki hakkında çelişki sonuçlar vardır. Eğitim seviyesi yükseldikçe psikolojik sağlamlığın arttığını gösteren araştırma sonuçları bulunmasına rağmen; üniversite eğitimi almış katılımcıların liseden daha düşük seviyede eğitim almış katılımcılara kıyasla daha az psikolojik sağlamlık gösterme ihtimalleri olduğu sonucuna ulaşan araştırmalar da mevcuttur (Bonanno vd., 2007). Eğitim seviyesinin yükselmesiyle birlikte psikolojik sağlamlık düzeyinin düşmesi, psikolojik sağlamlığı etkileyen bir çok farklı nedenlerin olmasından kaynaklanmış olabilir. Örneğin; bireyin doğuştan sahip olduğu özellikler, olumsuz yaşam koşulları (Öz ve Bahadır-Yılmaz, 2009), erken doğum, kronik hastalıklar, düşük benlik saygısı ve özgüven eksikliği (Toprak, 2014; Tümlü, 2012), ebeveynlerden birinin veya ikisinin hastalığı, ölümü ya da ebeveynlerin boşanması, olumsuz ebeveyn tutumları, ihmal ve/veya istismar öyküsü, aile içi şiddet, suç işlemiş ebeveynlere sahip olma, kalabalık aile, ebeveynlerin maddeyi kötüye kullanması, psikopatoloji durumu (Gizir, 2007; Öz ve Bahadır-Yılmaz, 2009), ekonomik zorluk, doğal afet, göç, yoksulluk, işsizlik (Toprak, 2014; Sezgin, 2016) vb. gibi faktörler vardır. Araştırmamızın sonucunda, eğitim düzeyi ilkökullü olan bireylerin depresyon düzeyi en yüksek, lisansüstü mezunlarının en düşük çıkmıştır. Ülkemizde LGBT+ örnekleminde eğitim düzeyi ile depresyon düzeyini inceleyen çalışmalara rastlanmamıştır. Genel literatür incelendiğinde depresyon ile eğitim düzeyi arasında güçlü bir anlamlı ilişki gösteren araştırma sonuçlarına rastlanılamamıştır (Bauldry, 2015; Bjelland vd., 2008; Hertsgaard & Light, 1984; Lorant vd., 2003). Bu çalışmada eğitim düzeyi yükseldikçe ile depresyon puanları azalmakta ve eğitim düzeyinin artması LGBT+ bireyler için depresyona karşı koruyucu bir faktör haline gelmektedir. Bu durumun sebeplerinden biri üniversitelerde yaygınlaşan LGBT+ topluluklarının cinsel azınlık gençlerinde aidiyet duygusunu geliştirmesi, yalnız olmadıklarını hissetmeleri, kendilerini üniversite yıllarında daha özgür hissedebilmeleri olabilir. Çoğu genç üniversite okumak ailelerinin yanlarından ayrılarak kendi hayatlarını kurmaya başlamaktadır. Üniversitede aile evinden ayrılan LGBT+ gençleri, gizlenmek zorunda kalmadan yaşamaya devam ettikleri için depresif belirtileri daha az sergiliyor olabilirler. LGBT+ bireyler belki de ilk defa üniversite yıllarında ebeveynlerinden ayrılarak özgürleşmiş ve kendini olduğu gibi ifade etmeyi deneyimlemiş olabilir. Bu ayrılmayla birlikte kendine anne ve/veya babasının gözünden bakmadan, kendiliğiyle baş başa kalmış olabilir. Bu baş başa kalış kendini keşfetme, kabul etme ve ifade etmesine ortam hazırlamış olabilir. Üniversite eğitimiyle başlayan bu yolculuk tüm hayatı boyunca devam

ederek üniversite mezunu LGBT+ bireylerin depresyon düzeylerinin daha düşük olmasına yol açmış olabilir. Ayrıca, üniversitelerde artan psikolojik danışma merkezleri LGBT+ bireylerin depresyonla mücadelelerine yardımcı olmuş olabilir. Üniversite mezunu LGBT+ bireyler üniversite ile sosyal, duygusal ve profesyonel destek bakımından avantaj elde etmiş olabilir. Eğitim düzeyi ortaokul olan bireylerin anksiyete düzeyi en yüksek, lisansüstü mezunlarının en düşük çıkmıştır. Lisansüstü mezunu olan LGBT+ bireyler yükselen eğitim düzeyi ile yüksek gelir elde edebilecekleri bir işte çalışıyor ve bu sebeple yaşam koşullarını arttırıyor olabilirler. Ruh sağlığı desteği alarak anksiyete düzeylerini düşürebilirler. Ortaokul mezunu olan LGBT+ bireyler muhtemelen okulu terk etmiş olabilirler. Lisansüstü mezunu LGBT+ bireyler lisansüstü eğitimleri boyunca yaratıcı düşünme gibi bilişsel becerilerini geliştirerek düşük anksiyete düzeylerine sahip olabilir. Araştırmanın bu sonucuna göre de LGBT+ bireylerin okul terki önlenmeli ve yükseköğretime devam etmeleri sağlanmalıdır. Eğitim düzeyi ortaokul olan bireylerin stres düzeyi en yüksek, ilkökul mezunlarının en düşük çıkmıştır. Ülkemizde LGBT+ bireylerin eğitim düzeyi ile stres düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalara rastlanılmamıştır. Genel literatürde yapılan geçmiş çalışmalarda eğitim düzeyi ile stres arasında güçlü ilişkiler gözlenirse de geçmiş sonuçlar varolan sonuçla paralellik göstermektedir. LGBT+ bireylerin eğitim düzeyi ile yaşam doyumu, psikolojik sağlamlık, depresyon, anksiyete ve stres düzeyleri arasındaki ilişkinin tüm boyutlarının ele alınması için LGBT+ bireyler hakkında daha derinlemesine incelemelere ve daha çok bilgiye ihtiyaç vardır.

Konuyla ilgili öneriler aşağıda sunulmaktadır:

- LGBT+ bireylerin ruh sağlığını iyileştirmeye yönelik çalışmalarda ebeveyn kabulüne yer verilmesi ve ebeveynlerle de çalışılması, olumlu bir etkiye sahip olacaktır. LGBT+ çocuğa sahip ebeveynlere yönelik psiko-eğitim çalışmaları düzenlenmeli; kabul edici, sevgi dolu, ilgili, şefkatli, sıcak ebeveyn tutumlarına yönelik eğitimler sunulmalıdır. LGBT+ bireyleri barındıran aileler ve bakım evlerindeki uzmanlara eğitim ve öğretim faaliyetleri sunarak, kalıcı ve sevgi dolu bir aileye ihtiyacı olan LGBT+ gençlerine başarılı bir şekilde sıcak bir yuva sağlamak konusunda çalışmalıdır. LGBT+ ruh sağlığı toplum ruh sağlığı sorunu olarak ele alınmalı, yalnızca LGBT+ bireyler ile değil onların aileleri ve sosyal çevreleri de bu çalışmalara dâhil edilmelidir.
- LGBT+ bireylerin okullarda, üniversitelerde ve iş yerlerinde yaşadıkları zorbalığın önüne geçilmelidir. Kurumlarda LGBT+ yaşadıkları şiddetin ve dışlanmanın olumsuz etkileri hakkında bilgilendirici çalışmalara, afişlere ve broşürlere yer verilmelidir.
- LGBT+ bireylerle yapılacak önleyici ve iyileştirici çalışmalara yaşam becerileri ağırlıklı psiko-eğitim programları eklenmelidir. Ebeveynleri tarafından reddedilen, strese, toplumsal dışlanmaya ve şiddete maruz kalan LGBT+ bireyler için yaşam becerileri, onları içinde buldukları zorluklardan kurtaracak bir kapı aralayabilir. Stresin, olumsuz yaşam deneyimlerinin ve ayrımcılığın karşısında yaşam becerileri psiko-eğitim programları aracılığıyla LGBT+'ların eğitim kazanımları ve ruh sağlığı sürekliliklerinin engellenmemesi, sağlıklı başa çıkma stratejileri kazandırılması ve yaşam doyumunun artmasıyla mümkün olabilir. Bu açıdan tüm eğitim kademelerinde görev yapan okul psikolojik danışmanları ile çeşitli kurumlarda görev yapan psikolojik danışmanların yapacakları çalışmalar son derece önemlidir.
- İş yerlerinde, okullarda, üniversitelerin ve belediyelerin psikolojik danışma merkezleri tarafından LGBT+ bireyler için yaşam becerileri odaklı psiko-eğitim grup çalışmaları planlanmalıdır.
- Kişilerin kendileri için belirledikleri zamirler ve isimler kullanılmalıdır. Hangi terminolojiyi tercih ettiklerini ve cinsiyetlerini nasıl deneyimlediklerini sormayı içeren görgü kurallarına uyulmalıdır (Richards ve Barker, 2013). İkili olmayan ve cinsiyetçi olmayan insanlara yönelik daha kabul edici ve uzlaşmacı bir yaklaşıma yönelik bu hareket, özellikle çevrimiçi ve genç odaklı medyada, genel olarak daha olumlu medya haberlerinde yansıtılmalıdır.

Kaynakça

- Akın, A. ve Çetin, B. (2007). Depresyon Anksiyete Stres Ölçeği (DASÖ): Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 7(1), 241-268. Erişim adresi: <https://toad.halileksi.net/sites/default/files/pdf/depresyon-anksiyete-stres-olcegi-toad.pdf>
- Alessi, E. J. (2014). A framework for incorporating minority stress theory into treatment with sexual minority clients. *Journal of Gay ve Lesbian Mental Health*, 18(1), 47-66.
- Badgett, M. L., Waaldijk, K., ve van der Meulen Rodgers, Y. (2019). The relationship between LGBT inclusion and economic development: Macro-level evidence. *World Development*, 120, 1-14. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2019.03.011>
- Barker, M., Richards, C., Jones, R., Bowes-Catton, H., Plowman, T., Yockney, J., ve Morgan, M. (2012). The bisexuality report: Bisexual inclusion in LGBT equality and diversity. ISBN 978-1-78007-414-6
- Bauldry, S. (2015). Variation in the protective effect of higher education against depression. *Society and mental health*, 5(2), 145-161. <https://doi.org/10.1177/2156869314564399>
- Bjelland, I., Krokstad, S., Mykletun, A., Dahl, A. A., Tell, G. S., ve Tambs, K. (2008). Does a higher educational level protect against anxiety and depression? The HUNT study. *Social science & medicine*, 66(6), 1334-1345. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2007.12.019>
- Bonanno, G. A., Galea, S., Bucchiarelli, A., ve Vlahov, D. (2007). What predicts psychological resilience after disaster? The role of demographics, resources, and life stress. *Journal of consulting and clinical psychology*, 75(5), 671. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.75.5.671>
- Bolat, Y. ve Balaman, F. (2017). Yaşam Becerileri Ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi*, 6(4), 22-39.
- Borgogna, N. C., McDermott, R. C., Aita, S. L., ve Kridel, M. M. (2019). Anxiety and depression across gender and sexual minorities: Implications for transgender, gender nonconforming, pansexual, demisexual, asexual, queer, and questioning individuals. *Psychology of Sexual Orientation and Gender Diversity*, 6(1), 54–63. <https://doi.org/10.1037/sgd0000306>
- Bouris, A., Everett, B. G., Heath, R. D., Elsaesser, C. E., ve Neilands, T. B. (2016). Effects of Victimization and Violence on Suicidal Ideation and Behaviors Among Sexual Minority and Heterosexual Adolescents. *LGBT Health*, 3(2), 153–161. <https://doi.org/10.1089/lgbt.2015.0037>.
- Bradford, N. J., ve Catalpa, J. M. (2018). Social and psychological heterogeneity among binary transgender, non-binary transgender and cisgender individuals. *Psychology & Sexuality*, 10(1), 69-82. <https://doi.org/10.1080/19419899.2018.1552185>
- Büyüköztürk, Ş. (2014). *Veri Analizi El Kitabı 20. Baskı*. Ankara: PEGEM Akademi.
- Cesur-Kılıçarslan ve S., Işık, T. (2017). Being LGBTI in Turkey: Views of Society, Rights and Violations. *Journal of Strategic Resource in Social Sciences* 3(1), 1-20. ISSN: 2459-0029
- Cochran, S. D., ve Mays, V. M. (2000). Relation between psychiatric syndromes and behaviorally defined sexual orientation in a sample of the U.S. population. *American Journal of Epidemiology*, 151, 516–523. <https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.aje.a010238>
- Cochran, S. D., Sullivan, J. G., ve Mays, V. M. (2003). Prevalence of mental disorders, psychological distress, and mental health services use among lesbian, gay, and bisexual adults in the United States. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 71, 53–61. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.71.1.53>
- Dağlı, A., ve Baysal, N. (2016). Yaşam Doyumu Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(59), 1250-1262. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/esosder/issue/24938/263229>
- Dedeler, M., Akün, E., ve Durak-Batgün, A. (2017). Yetişkin Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği – Kısa Form'un uyarlama çalışması. , 30, 181-193. <https://doi.org/10.5350/DAJPN2017300302>.
- del Mar Salinas-Jiménez, M., Artés, J., & Salinas-Jiménez, J. (2011). Education as a positional good: A life satisfaction approach. *Social Indicators Research*, 103(3), 409–426. <https://doi.org/10.1007/s11205-010-13>
- Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J., ve Griffin, S. (1985). *The satisfaction with life scale*. *Journal of Personality Assessment*, 49(1), 71–75. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa4901_13
- Doğan, T. (2015). Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği'nin Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *The Journal of Happiness ve Well-Being*, 3(1), 93-102.
- Erdoğan, B., ve Köten, E. (2015). "As Kendini De Hepimiz Kurtulalım Artık!": Sosyal Dışlanmadan İntihara LGBT Gençler. *Alternative Politics/ Alternatif Politika*, 7(1). E-ISSN:1309-0593

Yüksel Şahin, F., & Başar Gençer, D. (2023). LGBT+ bireylerin yaşam doyumu, psikolojik sağlamlık, depresyon, anksiyete ve stres düzeylerinin ebeveyn kabulüne ve yaşam becerilerine göre incelenmesi. *Journal of Human Sciences*, 20(3), 311-330. doi:[10.14687/jhs.v20i3.6353](https://doi.org/10.14687/jhs.v20i3.6353)

- Erikli, S. & Bayat, B. (2019). Üniversite mezunu uzun süreli genç işsizlerin eğitim ve çalışma yaşamı beklentisi: Ankara örneği. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 43, 297-331. <https://doi.org/10.21560/spcd.v19i46288.482477>
- Felner, J. K., Wisdom, J. P., Williams, T., Katuska, L., Haley, S. J., Jun, H. J., ve Corliss, H. L. (2020). Stress, coping, and context: examining substance use among LGBTQ young adults with probable substance use disorders. *Psychiatric services*, 71(2), 112-120. <https://doi.org/10.1176/appi.ps.201900029>
- Flores, A. R., Langton, L., Meyer, I. H., ve Romero, A. P. (2020). Victimization rates and traits of sexual and gender minorities in the United States: Results from the National Crime Victimization Survey, 2017. *Science advances*, 6(40), eaba6910. <https://doi.org/10.1126/sciadv.aba6910>
- Fredriksen-Goldsen, K. I., Kim, H. J., Barkan, S. E., Muraco, A., & Hoy-Ellis, C. P. (2013). Health disparities among lesbian, gay, and bisexual older adults: results from a population-based study. *American journal of public health*, 103(10), 1802–1809. <https://doi.org/10.2105/AJPH.2012.301110>
- Gillig, T. K., Valente, T. W., ve Baezconde-Garbanati, L. (2020). Depressive symptoms and parental support-seeking in Latinx adolescents: Analyzing variation based on LGBT identity. *Journal of LGBT Youth*, 1-16. <https://doi.org/10.1080/19361653.2020.1808875>
- Gilman, S. E., Cochran, S. D., Mays, V. M., Hughes, M., Ostrow, D., ve Kessler, R. C. (2001). Risk of psychiatric disorders among individuals reporting same-sex sexual partners in the National Comorbidity Survey. *American Journal of Public Health*, 91, 933–939. doi: 10.2105/AJPH.91.6.933
- Gizir, C. (2007). Psikolojik Sağlamlık, Risk Faktörleri ve Koruyucu Faktörler Üzerine Bir Derleme Çalışması. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 3 (28), 113-128. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tpdrd/issue/21448/229850>
- Güdül, Ö. & Çolak, Ö. (2017). İşyerinde Cinsel Yönelim Ve Cinsiyet Kimliği Bağlamında Mobbingin Ruh Sağlığına Etkisi. *TTB Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*, 17 (65), 28-34. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/msg/issue/49186/627860>
- Hertsgaard, D., ve Light, H. (1984). Anxiety, depression, and hostility in rural women. *Psychological Reports*, 55(2), 673-674. <https://doi.org/10.2466/pr0.1984.55.2.673>
- Kaniuka, A., Pugh, K. C., Jordan, M., Brooks, B., Dodd, J., Mann, A. K., ... & Hirsch, J. K. (2019). Stigma and suicide risk among the LGBTQ population: Are anxiety and depression to blame and can connectedness to the LGBTQ community help?. *Journal of Gay & Lesbian Mental Health*, 23(2), 205-220. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1080/19359705.2018.1560385>
- Korkmaz, N. H., Ünal, V. (2015). Examination of Students' Attitudes Toward Homosexual Athletes—A Case Study of Sports Sciences Faculty of Uludağ University. *US-China Education Review*, 5(10), 682-691. <https://doi.org/10.17265/2161-623X/2015.10.004>
- Lorant, V., Deliège, D., Eaton, W., Robert, A., Philippot, P., & Ansseau, M. (2003). Socioeconomic inequalities in depression: a meta-analysis. *American journal of epidemiology*, 157(2), 98-112. <https://doi.org/10.1093/aje/kwf182>
- Masten A. S. (2014). Global perspectives on resilience in children and youth. *Child Development*, 85(1), 6–20. <https://doi.org/10.1111/cdev.12205>
- Meier, S. C., ve Labuski, C. M. (2013). The demographics of the transgender population. In *International handbook on the demography of sexuality* (pp. 289-327). Springer, Dordrecht.
- Meyer, I. H. (2003). Prejudice, social stress, and mental health in lesbian, gay, and bisexual populations: Conceptual issues and research evidence. *Psychological Bulletin*, 129, 674–697. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.129.5.674>
- Office of Disease Prevention and Health Promotion. (2016). Lesbian, gay, bisexual, and transgender health. 13 Mart tarihinde <https://www.healthypeople.gov/2020/topics-objectives/topic/lesbian-gay-bisexual-and-transgender-health> adresinden alınmıştır.
- O'Neil, M. L., Ergün, R., Değirmenci, S., Turanlı, K. ve Erkengel, D. (2020). Türkiye’de Kamu Çalışanı Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans, İnterseks ve Artıların Durumu 2020 Yılı Araştırması. *Kaos Gey ve Lezbiyen Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği (Kaos GL) ve Kadir Has Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Araştırma Merkezi*.
- Prajapati, R., Sharma, B., ve Sharma, D. (2017). Significance of life skills education. *Contemporary Issues in Education Research (CIER)*, 10(1), 1-6. <https://doi.org/10.19030/cier.v10i1.9875>

Yüksel Şahin, F., & Başar Gençer, D. (2023). LGBT+ bireylerin yaşam doyumu, psikolojik sağlamlık, depresyon, anksiyete ve stres düzeylerinin ebeveyn kabulüne ve yaşam becerilerine göre incelenmesi. *Journal of Human Sciences*, 20(3), 311-330. doi:[10.14687/jhs.v20i3.6353](https://doi.org/10.14687/jhs.v20i3.6353)

- Puckett, J. A., Surace, F. I., Levitt, H. M., ve Horne, S. G. (2016). Sexual Orientation Identity in Relation to Minority Stress and Mental Health in Sexual Minority Women. *LGBT Health*, 3(5), 350–356. <https://doi.org/10.1089/lgbt.2015.0088>
- Quintana, N. S. (2009). Poverty in the LGBT Community. *Center for American Progress*.
- Rimes, K. A., Goodship, N., Ussher, G., Baker, D., & West, E. (2017). Non-binary and binary transgender youth: Comparison of mental health, self-harm, suicidality, substance use and victimization experiences. *The international journal of transgenderism*, 20(2-3), 230–240. <https://doi.org/10.1080/15532739.2017.1370627>
- Rohner, R. P. (1980). Worldwide Tests of Parental Acceptance-Rejection Theory: An Overview. *Behavior Science Research*, 15(1), 1–21. <https://doi.org/10.1177/106939718001500102>.
- Russell, S. T., ve Fish, J. N. (2016). Mental health in lesbian, gay, bisexual, and transgender (LGBT) youth. *Annual review of clinical psychology*, 12, 465-487. <https://doi.org/10.1146/annurev-clinpsy-021815-093153>
- Ryan, C., Russell, S. T., Huebner, D., Diaz, R., ve Sanchez, J. (2010). Family acceptance in adolescence and the health of LGBT young adults. *Journal of child and adolescent psychiatric nursing*, 23(4), 205-213. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1111/j.1744-6171.2010.00246.x>
- Sandfort, T. G., de Graaf, R., Bijl, R. V., ve Schnabel, P. (2001). Same-sex sexual behavior and psychiatric disorders: Findings from the Netherlands mental health survey and incidence study (NEMESIS). *Archives of General Psychiatry*, 58, 85–91. <https://doi.org/10.1001/archpsyc.58.1.85>
- Savage, B., ve Barringer, M. N. (2021). The (minority) stress of hiding: the effects of LGBT identities and social support on aging adults' concern about housing. *Sociological Spectrum*, 41(6), 478-498. <https://doi.org/10.1080/02732173.2021.2010627>
- Schmitz, R. M., ve Tyler, K. A. (2018). The complexity of family reactions to identity among homeless and college lesbian, gay, bisexual, transgender, and queer young adults. *Archives of sexual behavior*, 47(4), 1195-1207. <https://doi.org/10.1007/s10508-017-1014-5>
- Shilo, G. ve Savaya, R. (2011). Effects of family and friend support on LGB youths' mental health and sexual orientation milestones. *Family Relations*, 60, 318-330. Erişim adresi: <https://www.deepdyve.com/lp/wiley/effects-of-family-and-friend-support-on-lgb-youths-mental-health-and-4o49ri40NB>. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2011.00648.x>
- Soner, G. & Aydın Avcı, İ. (2019). Savunmasız Gruplar, Risk Yönetimi ve Halk Sağlığı Hemşiresinin Rolü. *Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4 (1), 14-22. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jshs/issue/49400/501567>
- SPoD- Sosyal Politikalar Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği. 2014. Türkiye'de LGBTGİ Bireyleri Sosyal Ve Ekonomik Sorunları Araştırması 2014.
- Szymanski, D. M., Kashubeck-West, S., ve Meyer, J. (2008). Internalized heterosexism: A historical and theoretical overview. *The Counseling Psychologist*, 36, 510–524. <https://doi.org/10.1177/0011000007309488>.
- Testa, R. J., Jimenez, C. L., ve Rankin, S. (2014). Risk and resilience during transgender identity development: The effects of awareness and engagement with other transgender people on affect. *Journal of gay & lesbian mental health*, 18(1), 31-46. <https://doi.org/10.1080/19359705.2013.805177>
- The Lesbian, Gay, Bisexual & Transgender Community Center (2020). What Is LGBTQ? <https://gaycenter.org/about/lgbtq/>
- Tugade, M.M., Fredrickson, B.L., ve Feldman Barrett, L. (2004). Psychological resilience and positive emotional granularity: Examining the benefits of positive emotions on coping and health. *Journal of Personality*, 72(6), 1161-1190. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2004.00294.x>
- Tümlü, G. Ü., ve Recepoğlu, E. (2013). Üniversite akademik personelinin psikolojik dayanıklılık ve yaşam doyumu arasındaki ilişki. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (3), 205-213. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/higheredusci/issue/61482/918033>
- Woodford, M. R., Weber, G., Nicolazzo, Z., Hunt, R., Kulick, A., Coleman, T., Coulombe, S. ve Renn, K. A. (2018). *Depression and Attempted Suicide among LGBTQ College Students: Fostering Resilience to the Effects of Heterosexism and Cisgenderism on Campus*. *Journal of College Student Development*, 59(4), 421–438. <https://doi.org/10.1353/csd.2018.0040>.
- Yalçinoğlu, N. & Önal, A. (2014). Eşcinsel ve biseksüel erkeklerin içselleştirilmiş homofobi düzeyi ve sağlık üzerine etkileri. *Turkish Journal of Public Health*, 12(2), 100-112. <https://doi.org/10.20518/thsd.51979>

Extended English Summary

This study explores whether the life satisfaction, resilience, depression, anxiety, and stress levels of LGBT+ individuals significantly differ according to being LGBT+, parental acceptance, life skills, economic income, and education level. 171 LGBT+ individuals participated in the study voluntarily. Purposive and snowball sampling methods were used to reach the participant group.

“The Life Satisfaction Scale”, “The Brief Resilience Scale”, “Depression, Anxiety and Stress Scale (DASS)”, “Turkish adaptation of the Adult Parental Acceptance-Rejection Questionnaire Short Form”, “Life Skills Scale”, and a “Personal Information Form” were used to collect the study data. MANOVA-Wilks Lambda(λ) Test was utilized for data analysis.

The study results revealed that LGBT+ individuals’ life satisfaction, resilience, depression, anxiety, and stress levels significantly differ according to being LGBT+. As a study result, it was found that trans individuals have the highest life satisfaction levels, while the lowest life satisfaction is experienced by intersex, queer, and non-binary individuals. It was also found that trans individuals have the highest resilience levels, while intersex, queer, and non-binary individuals have the lowest resilience levels. Depression levels were the highest among intersex, queer, and non-binary individuals and the lowest among trans individuals. Similarly, anxiety levels were the highest among intersex, queer, and non-binary individuals and the lowest among gay individuals. As for stress, it was highest among bisexuals and the lowest among trans individuals.

The study results demonstrated that LGBT+ individuals’ life satisfaction, resilience, depression, anxiety, and stress levels significantly differ according to parental acceptance. LGBT+ individuals with high parental acceptance were found to experience higher levels of life satisfaction and resilience and lower levels of depression, anxiety, and stress.

As a study result, it was found that LGBT+ individuals’ life satisfaction, resilience, depression, anxiety, and stress levels significantly differ according to their life skills. LGBT+ individuals with higher life skill levels were found to have higher levels of life satisfaction and resilience and lower levels of depression, anxiety, and stress.

As another study result, LGBT+ individuals’ life satisfaction, resilience, depression, anxiety, and stress levels significantly differ according to economic income. LGBT+ individuals with high economic income were found to have the highest levels of life satisfaction and resilience, while those with low economic income experience the highest levels of depression, anxiety, and stress.

The study results showed that LGBT+ individuals’ life satisfaction, resilience, depression, anxiety, and stress levels significantly differ according to their education levels. Life satisfaction is the highest among the individuals with graduate degrees and the lowest among the high school graduates. Resilience is the highest among the secondary school graduates and the lowest among the high school graduates. Depression levels are the highest among the primary school graduates and the lowest among the individuals with graduate degrees. Anxiety levels are the highest among the secondary school graduates and the lowest among the individuals with graduate degrees.

In summary, life satisfaction, psychological resilience, depression, anxiety, and stress levels of LGBT+ individuals differed significantly according to being LGBT+. Among the LGBT+ sample, trans people had the highest life satisfaction and psychological resilience, and the lowest level of stress. Intersex, queer, and non-binary individuals had the lowest level of life satisfaction and psychological resilience, and the highest levels of depression and anxiety. It was found that those with the highest level of stress were bisexuals and those with the lowest level of anxiety were gays. LGBT+ individuals with high maternal and paternal acceptance had higher levels of life satisfaction and psychological resilience, while their depression, anxiety and stress levels were lower. LGBT+ individuals with high life skills have higher life satisfaction and psychological resilience; depression, anxiety and stress levels were lower.

Suggestions were revealed with taking the results into consideration. Firstly, parents should also be included in mental health work for LGBT+ individuals, especially LGBT+

adolescents. The bullying of LGBT+ individuals in schools, universities and workplaces should be prevented. Psycho-education programs focused on life skills should be added to preventive and remedial work with LGBT+ individuals. For LGBT+ individuals who are rejected by their parents, exposed to stress, social exclusion and violence, life skills can be a silver lining to save them from the difficulties they are in. Lastly, pronouns and nouns that people have determined for themselves should be used. Etiquette should be followed, including asking which terminology they prefer and how they experience their gender (Richards & Barker, 2013). This move towards a more accepting and accommodating approach to non-binary and non-sexist people should be reflected in more positive media coverage in general, particularly online and youth-focused media. We have presented the suggestions that we think may be effective in studies on LGBT+ mental health as above. In future studies, supportive or different results for the mental health of LGBT+ individuals can be achieved with a larger sample group. As another study result, LGBT+ individuals' life satisfaction, resilience, depression, anxiety, and stress levels significantly differ according to economic income. LGBT+ individuals with high economic income were found to have the highest levels of life satisfaction and resilience, while those with low economic income experience the highest levels of depression, anxiety, and stress. The study results showed that LGBT+ individuals' life satisfaction, resilience, depression, anxiety, and stress levels significantly differ according to their education levels. Life satisfaction is the highest among the individuals with graduate degrees and the lowest among the high school graduates. Resilience is the highest among the secondary school graduates and the lowest among the high school graduates. Depression levels are the highest among the primary school graduates and the lowest among the individuals with graduate degrees. Anxiety levels are the highest among the secondary school graduates and the lowest among the individuals with graduate degrees.